

מסורת הש"ס

(א) סוטה מד. אהלות פט"ו
(מ"ח, ז) הציור ע"פ הרש"ש

מוסף רש"י

לעשות לחצירו קצר לרץ לעשות חלל
 מעלה על פי המערה מקום פניו ו'
 על ו': **מלא המטה וקורביו**. כלומר
 נושא המטה: **ופוחה נוסבה שפי**
מערוס. **הך מערה** דלעיל ועוד
 מערה אחרת כנגדה דהוו להו ז'
 מערוס צין הכל נחלז וזכל אחת ש'
 בה ח' כורין ועכשיו יוכלו נושא'
 המטה לבא מכאן ומכאן קרב האדדין
 שאין שם מערה לחלז ולא יהו
 דורסין על גבי המערות. וליכא
 לפרושי ופוחה נוסבה שפי מערות
 בר מהך דלעיל דהוו להו ג' דהא
 פרכין בגמ' [ע"ב] דאי לא מימא הכי ד'
 מערות לר"ש היכי עבדי להו כו'
 ואי איתא הכי נמי הוה מצי לאקשוי
 ההיא ארסיה עממה בג' מערות
 לרבנן. והא דתנא לעיל מערה ואח"כ

יחזר הקבר. שלמי המערה
 דלמחר צד צינן קריבת
 ג"כ ששצין קריבת גדלות
 (ד' ז"ל ע"ד) על גש וחומר
 נבטולתה סביב צינן ארסיה
 נמדת המה ותחבין לחותן
 והמקרה מקורה בתקרה
 יושבו וישבו גומא רחבה
 נבד המערה ופוחה ש'
 התערה לחן גומא כפול
 התערה מנין פתח. ואותה
 גומא יחזר ומכאן קרב
 העומד בתוכו טורח.

כל מקום הארץ עומד בה
 טורח. דצין מערה חלקה
 היסנה ומחלחלה נכרות, לא
 גזר רבנן בתתם שחוכה
 יתפספו ד' אמות סביבותה
 חלל המערה, דדי גזר רבנן
 חלחלי אמות בתת הטעל
 הארץ, וכן נחלחל גבא אבא
 המערה, דדי להרוק אה
 האדם נחלחלי על הטוחא.
 אבא אפן פי הכי (סו).

מוסף תוספות

א. שאין החצר מספיק
 שטח שהרי שני מדרותיו
 נכגדו לו והשוכנין איבדו
 אמות ומצאו צרכין שטוחה
 וזאת קבר אתה אלף שני
 רמנצין. ב. עין שמיני'
 למקח אין לחרור לדין מטמא
 וזהו שני דוחת טפה.
 ג. [ד]הכנים גורו אלה
 מהם מטמא כל הכנס
 באבצור אמותיו כדי שלא
 יגדילו ואלו היתרות הליק
 וזהו יחא סבור שלא יאכל
 שני לחושי שטח פשוטו דו'
 ויחאלו את אדעתה. ד. נשי'
 טוסקו ממ. ז. [ה]ינין ג'
 נפשו שהוכיח כבן נר
 שומרון. ח. חצר.
 ט. שמיני' נסס מוס' האלף.
 י. והמורשבים שטמט
 הוכיח כבן חצר דין חיתו
 המהפצה. ו. לפי' לא קשה
 מרשות הנוס'.

רבינו גרשום

[illegible]

(א) נראה ד"ל הוספה על ה' הרי ו'.

המוכר פירות פרק ששי בבא בתרא

קא.

עין משפט
נר מצוה

פז א מי" פ"ו מהל'
טומאת מת הלכה ט
וע"ש:

רבינו גרשום (המשך)

[illegible]

וּרְחַבָן שִׁשָּׂה. וּפָא' לַמֶּלֶךְ בְּסוּכָה (דף ט.) שְׁהָאֵם תּוֹפֵס אֲמָה הֵינָּה כְּשֶׁתּוֹבֵל בְּצוּל אֶבֶל מִמָּה שֶׁהֵינָּה בְּצוּל כֹּל כִּי אָף עִם הָאֵרוֹן לֹא הָיוּ כִּי אִם אֲמָה וְתַעֲדָה דְּבַלָּא מִלְּבוּשׁ אֵין מְחוּזִין אֲמָה דְּהֵא מִקּוֹם חֵירוֹ אֵינוֹ אֱלָא אֲמָה עַל אֲמָה בְּרוּם ג' אֲמוֹת וְאֵי אֵלֶם עֵירוֹם מְחוּזִין בְּרוּם אֲמוֹת בְּאַמְתָּא אֵין יָתִיד:

ועושה חצר על פתח המערה.

כאן משמע שהחזר גבוה
מן המערה דהא צעי למימר
בגמרא שאחד מימין הפתח ואחד
משמאל נכנסין לתוך החצר דקאמר
בגמרא אי לבראי חזקא קא מיתדל
ווקשה דבפרק משוח מלחמה (סוטה דף
מזר). משמע שאין החצר שזה עס
וקרקע עולם אלא עמוק וזרזי לעלות
כשיצאו ממנו דמפליג בין פתחה
למעלה לפתחה מן הצד וכן פ"ה
שם וי"ל דאע"פ שהחצר עמוקה
המערה עמוקה הימנה:

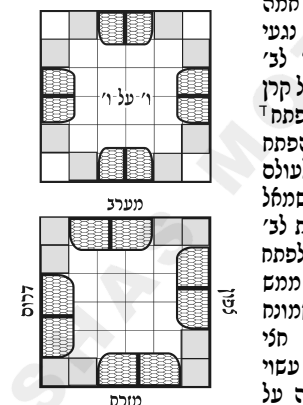
אני לבראי הא קא מיתדשי. ה"ה

דה"מ למיפוך הא קא נגעי
אהדדי^א אלא אומר ר"מ משום דה"מ
לשנוי במעמיק כדמשינן בסמוך
חצור הקבר העומד בתוכה שחור.

ה'תשס"ח הי' חזק כיון שיש לו מערות נדירות וכו' תימנה בממה
לכוד האמר בפרק משוח מלחמה (שם) דמת תופס ארבע
היאכל ללא מסיימי מחילות ודוקא בחצר הוא דמסיימי מחילות
אינו תופס ופ"ה לאילוי שם בשדה תיבה ומגדל^ב:

מה אכתי העומד בתוכו אחי טהור

הא מה תפיס ד' אמות דהא לא מסיימי מחיתא^א שהא
קבור צהוך דהאר עלמיו ואם היינו אומרים דכותל המערה הוא אמה
לחתי שפיר אכל לא משמע הכי לקמן דחשיב כ"ב לר"ש ו"ה לרבנן
למשמע שאין צ"ן חלל המערה לחצר כלום וכו' דמדהרד"ק הי' מחייה
סביב המה א"כ הו' חצר שש על וסגר ממנה הדב' שיש ח'
ממנים לד' פתחי דהאר הפתוחין לד' מערות [ועוד] קשה לר"י דלצ"ן
ימין שאין פתח המערה רחב אלא ב' אמות ואין יכנסו עס המה
דע"כ אין צ"ן יומה דכור העשוי כמין גג רחב אמה על אמה וא"כ

המחשבה והאמת והע"פ שאלו מקפידין בצאותו שמושב לבד לרוב המערה להרחיקה
וזה חלי אמה אע"פ שאלו שמושב באורך המערה רחוק
במקו כן מקו וזה חלי אמה ומתרחק והולך בשוה ללד דרום והמונח
המערה הולך בשוה ללד מזרח ואין מקורבין יחד אלא
לא חילקו חכמים בשוכבין ועוד יש ליתן טעם דאפילו
היו מרחיקין אותו שמושב לבד לרוב המערה חלי אמה מן הקרן לא
היו מרחיקין כלום שלא היו יכולים לפחות אמה ברוב המערה
בשכיל כך ולקצר דאם כן רחבה ה' וזה אינו יכול להיות לר"ש מפני
הכוכבין שכלל הפתח מימין ומשמאל ולרבעו נמי לדיכא כוכבין
לכל הפתח לא הוו יכולים לקצר רחבה מד' דאם כן איך היו מנמיסין
הארץ

דאי הא קמיתדשי ותו הסנן חלר הקבר

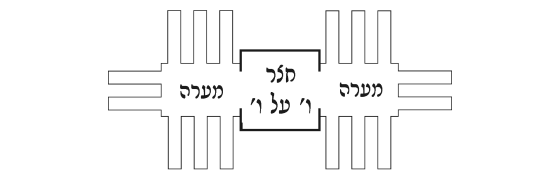
ל הפתח ואחד מימינו לאזהר לא ממשך ארכו והיאך חופרין ד' אמות
תחת ואחד משמאל ומימין הכוכין תחת קרקע החצר ד' אמות: הא
שם הרבה. ולא דמי לדריסת נוסף המטה שדורסין על גבי המערות
לא קפיד ר"ש: וכו'. דאם תמצי לומר דלדוושא לא חייש המנן בזהיר
גבי המערות לר"ש ועכשיו עומד בחדר הקבר טהור דאין כאן
ובספרים שלנו כתוב אי לגושי בתוך המערה שחופר קבר ד' אמות
לו ולא נהירא דאין זה דומה לשאר הכוכין ולא אסיק אדעתיה
גמרא אלא בכותל הוא כשאר כוכין והלכך פריך אי לבראי הא קא
עמטין בן עשה שני כוכין משני ילדי הפתח וקופין כמין צור עמוקין
דמשום ההוא פורחא לא מיתדשי שאין מתקדקין כל כך בחור הפתח:
קבורה

לתקן בענין אחר אלא חופרין בעובי הכותל מלמטה למעלה ומשים אחד מכאן של פתח
ממת עם ארונו זקוף כמין נגר כמו בריח החלון היורד ונועל מלמעלה למטה זקוף דהשתא
יחצר ולא משום דמיתדשי בדריסת רגלי בני אדם. ומתקיף לה ר' יוחנן אם כן בדעמיד

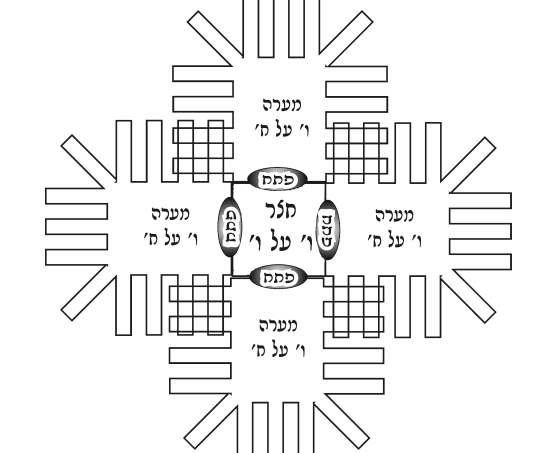
בזכות שאלרוב ח' ד' אמונת לרוב הד' כוכב וג' אמונת
שזכר ללשון איריות שזכר אמה לשני הזויות של אותו הכותל
אחד מימין הפסח כו'. בגמרא מפרש היכי קיימי:
בין המוכר מקום לחבירו לעשות קבר בין המקבל

לעשות לחזירו קצר לר"ק לעשות חזר
למעלה על פי המערה מקום פניו ו'
על ו': כמלא המטה וקוצריו. כלומר
ונשאי המטה: ופוחה לתוכה שתי
ממערות. הן מערה דלעיל ועוד
מערה אחת כנגדה דהוו להו ב'
מערות צ"ן הכל לחזר ובכל אחת יש
בה ח' כוכין ועשוי יוכלו נשאי
ההמטה לצא מכאן ומכאן מן הצדדין
שסאין שם מערה לחזר ולא יהו
דורסין על גבי המערות. וליכא
לפרושי ופוחה לתוכה שתי מערות
בזר מהך דלעיל דהוו להו ג' דהא
ספרינן בגמ' [ע"ז] דאי לא תימא הכי ד'
ממערות לר"ש היכי עבדי להו כו'
דאי איתא הכי נמי הוה מצי לאקשושי
קושיא קושא עמיה בג' מערות
לרצנן. והא דתנא לעיל מערה ואח"כ

חזר ואחר כך מערה שניה שכנגדה דיחיי ליתני עושה חזר ופוחה לתוכה ב' מערות והלא אין קרוי חזר עד שיעשה מחלה המערה שהחזר לפניה דאין קרוי חזר אלא דבר שהוא כניסת בית או כניסת מערה: ופוחה לטובה. והסוכר או המקל צריך לתת מקום ולעשות שמי מערות שכל זה מורה קצר הוא: מערה דרובן כזה:

ר' שמעון אומר ארבע. מערות צריך לעשות מארבע רוחות
החצר ובכל מערה י"ג כוכין כזה:

דהכל לפי הסלע. אכוכין קאי שאס הקרקע חוק א"י הפרש אמה צין בכוכך לכוח לכותל ועושה יותר מ"ג כוכין ואס סלע הצא צידים ירחיק ויותר מאמה זה מזה ולא יעשה יותר מד' או ה' כוכין במערה ומי שמשמקבל לנשות קבר לחצירו אין חוששין לכוכין אלא לפי חוק הקרקע יצירה או ימעט כוכין. ונראה בעיני דאמערות נמי קאי דהכל לפי הסלע יעשה מערות הרבה מכל ד' ולשון התוספתא (פ"ו ה"ה) מביח דקא נמי ופותח לתוכו שם מערה ו"ז אומר ד' ר"ל רחומותי ר' יהודה אומר בשלע הצא צידו פותח את שמי' מרוח אסת אמרו לו ר' אומר

ה'אכפסר ל"ח ונשאי המטה עוזבין על גבי המערות: **גבו'** ה"ג צפי'
ההעומד בצורו טבור. והכי פירושו הני תרי כורי דר"ש דקטני אחד משל ארכן. אם בנותל המערה שחתת החצר חופרין אותו אחד מימין
קמיחדשי. ברבלי נושאי המטה וקוצריה שמושעים שם המטה ומשתה
המוקפות מכל זד כשמצידין את המטה לאחר דהתם בשציל הילוך לפי
דהנכנס לחצר הקבר צשידה תיבה ומגדל ולא נטמא במה שעבר
ואם אינתא הרי נטמא באהל שמאיהל על גבי הכובין שחתת האהל
בקרקע המערה הז קא מיתדשי כשראה לקבור בצוכי הכותל הסי
בלקשוי' שיהא כוך אז מוטנה מן שאר הכובין להיות תחת שוליה הס
מיתדשי': **דעזיר לה רמין נגר.** מעול של פתח וקוף שיורד למנומעה
ד' אמות ורחציו' ו' על' ו' נתון הממים וקופים ובסמון לבותל החצר עש

חופרין שיעור כוכין הללו ומכניסין בכרך המת בארוננו: ר' שמעון אומר עושה תוכה של אמות באורך ופותח לתוכה וכורה בכתליה י"ג כוכין ד' מיכן בכותל הארוך שירחיק מכותל כותל והכור אמה בין כור ראשו לכוך שני אמה וכור שני אמה ובין כור שני לכוך שלישי